

**Сучасне бачення
і тенденції розвитку
бібліотек для дітей
Кіровоградської області**

**матеріали обласного
семінару-практикуму**

18 березня 2013 року

Кіровоградська обласна бібліотека для дітей ім. А. П. Гайдара

Відділ розвитку дитячих бібліотек і маркетингу

***Сучасне бачення
і тенденції розвитку
бібліотек для дітей
Кіровоградської області***

**Збірка матеріалів
обласного семінару-практикуму**

м. Кіровоград

2013

З М І С Т

Манжула Т.С.

Дитячі бібліотеки Кіровоградщини: від традиційної бібліотечної академічності до вимог сучасності..... 3

Ліней О.В.

Віртуальна складова інформаційно-навчального процесу бібліотечних кадрів..... 8

Расторгуєва Н.І.

Маркетингові підходи в управлінні – основа успішної діяльності бібліотеки бібліотеки..... 12

Босюк Л.С.

Планово-звітні матеріали – дієвий інструментарій менеджменту і маркетингу дитячої бібліотеки..... 16

Маковій М.Г.

Міні-школа «Вулик» - бібліо-центр інформаційної підтримки, організації спільного дозвілля дітей з особливими потребами та їхніми однолітками..... 19

Ушацька Т.Г.

Розробляємо і впроваджуємо..... 22

Єременко Н.І.

Проектна діяльність бібліотеки..... 25

Носенко Н.М.

Проектна діяльність ЦМДБ ім. Ю.О.Гагаріна
Олександрійської МЦБС..... 27

Чернова Г.В.

Формування кола користувачів як одна з умов розвитку бібліотеки..... 30

Губа О.В.

Як розказати світу про себе: блог, сайт, соціальні мережі..... 31

Дитячі бібліотеки Кіровоградщини: від традиційної бібліотечної академічності до вимог сучасності

*Т.С.Манжула,
директор ОДБ ім.А.П.Гайдара
заслужений працівник культури України*

За останні роки у бібліотечно-інформаційній сфері України відбулися суттєві зміни, пов'язані з соціокультурними, економічними, технологічними перетвореннями. Все це не могло не відобразитися і на діяльності бібліотек Кіровоградщини, зокрема тих, що обслуговують дітей. Адже діти – це така категорія населення, яка краще дорослих відчуває на собі усі реформи, що відбуваються у суспільстві. Сьогодні підвищується соціальна роль бібліотеки для дітей як осередку інформації, місця задоволення інтелектуальних і духовних потреб юних користувачів. І саме дитяча бібліотека покликана донести до юного покоління духовні основи, пробудити душу маленької людини, створити атмосферу комфортності і творчості у закладі. Ці завдання об'єднують дитячі бібліотеки та дитячих бібліотекарів не тільки нашої області, а й всієї України.

На 1.01.2013 року на Кіровоградщині працює 32 бібліотеки для дітей системи Міністерства культури України. До мережі спеціалізованих бібліотек для дітей регіону входять: Кіровоградська обласна бібліотека для дітей ім. А.П.Гайдара, 17 районних, 12 міських та 2 сільські бібліотеки. Офіційно мережа дитячих бібліотек області змін не зазнала, але Світловодська РДБ закрита, Онуфріївська РДБ реорганізована в дитячий відділ при районній бібліотеці. На що відсутні відповідні погодження з Міністерством культури України (Закон України «Про культуру», розділ 4, стаття 22, пункт 3). У 2012 р. призначено нового директора Долинської РДБ.

Зменшилась кількість дитячих відділів при публічних бібліотеках з 25 до 21.

Відбулась децентралізація бібліотечної системи в Онуфріївському та Світловодському районах. У 13 децентралізованих районах працюють 17 дитячих бібліотек.

Роботу 31 бібліотеки для дітей (крім обласної) забезпечували 101 фахівець. Позитивно, що 84,2% фахівців бібліотек для дітей мають вищу і спеціальну бібліотечну освіту. Хоча найбільший відсоток – 59,4 – фахівці

зі стажем понад 20 років, поступово відбувається збільшення молодих працівників (стаж 1-9 років), які складають 18,8%.

Публічні бібліотеки Кіровоградщини надали інформаційно-бібліотечні послуги 105,2 тис. користувачів-дітей. Бібліотеками для дітей обслужено 49,9 тис. користувачів, з яких 5,6 тис. (11,2%) записалися вперше. Ще понад 12 тисяч дітей обслужила ОДБ дітей ім. А.П.Гайдара. Бібліотеками області видано 2 млн. 333 тис. прим. документів. Користувачам дитячих бібліотек видано 1 млн. 237 тис. прим. документів, у т. ч., ОДБ ім. А.П.Гайдара – 240,0 тис. прим.

У бібліотеках для дітей *показники «користувачі» та «видача документів»* виконано на 101,9% і 104,6%. Відносні показники «забезпеченість», «обертаність», «читаність» на рівні 2011 року – 13,6, 1,5, 20,1 відповідно.

Спостерігається тенденція до зростання *відвідування бібліотек*. Показник «відвідування» за підсумками року, у бібліотеках для дітей, склав 491,2 тис., що на 2,8 тис. більше 2011 р. Середнє відвідування становить 9,8.

Одним з головних питань діяльності бібліотек області залишається *формування бібліотечних фондів*, адже хочеться, щоб діти і в міських, і в районних, і в сільських бібліотеках мали можливість читати нову дитячу книжку, познайомитися з новим дитячим журналом.

Робота бібліотеки не буде мати бажаного результату та відповідного ефекту, а лише транслюватиме застарілі соціальні стереотипи, без повноцінної інформаційної підтримки та *поповнення бібліотечного фонду* новою літературою. За 2012 рік до дитячих бібліотек з різних джерел надійшло 13,7 тис. прим. документів, з них майже 4,0 тис. прим. складають надходження до ОДБ ім.А.П.Гайдара. Вибуття з бібліотечних фондів дитячих бібліотек склали 27,9 тис. примірників. На 1.01.2013 року фонди дитячих бібліотек області налічують 840,0 тис. прим. документів (у т.ч., 172,0 тис. прим. документів – фонд ОДБ ім.А.П.Гайдара).

Як і раніше, виділення коштів районними, міськими адміністраціями на поповнення фондів бібліотек є нерівномірним в межах окремих регіонів. Із бюджету профінансовано придбання книг для Долинської, Ульяновської районних та міських бібліотек для дітей Кіровоградської МЦБС – від 0,8 до 2,5 тис. гривень. На передплату періодичних видань отримали кошти з бюджету 22 дитячих бібліотеки (більше 2011 р.). Не отримали фінансування із місцевих бюджетів на поповнення фондів Бобринецька, Компаніївська РДБ та дитячі бібліотеки міст Помічна, Олександрія, Світловодськ. Тому бібліотеки активно займались пошуком

додаткових джерел отримання літератури. Олександрівська, Петрівська, Ульяновська РДБ, Олександрійська ЦМДБ ім.Ю.Гагаріна отримали книги з Міжнародного фонду «Відродження», благодійних фондів «Україна-3000», «Відродження поколінь» та обмінних фондів НБУ для дітей. Також бібліотеки для дітей проводили акції «Подаруй бібліотеці книгу» та акції, спрямовані на повернення літератури: «Бібліотека без боржників», «Я – не боржник, я просто забудько», Дні поверненої книги та інші. Найбільші надходження відбулися за рахунок: подарунків – 18%, книг отриманих через обмінні фонди ОУНБ ім. Д.Чижевського –14,4%, придбані в магазинах – 10,3%.

Позитивними кроками 2012 року були *впровадження новітніх технологій* в обслуговуванні користувачів, забезпечення вільного доступу до Інтернет-ресурсів, завдяки участі бібліотек у проектній діяльності. Так, переможцями програми «Бібліоміст» стали Бобринецька, Гайворонська, Голованівська РДБ, Побузька МДБ Голованівського району. Наприкінці минулого року взяли участь у конкурсі проектів «Організація нових бібліотечних послуг з використанням вільного доступу до Інтернету» програми «Бібліоміст» та отримали перемогу (оголошення 5 лютого 2013 року) ОДБ ім.А.П.Гайдара та Петрівська РДБ.

Завдяки фінансуванню із місцевого бюджету, залученню спонсорських коштів поповнилися оргтехнікою 4 МДБ Кіровоградської МЦБС, Устинівська РДБ.

Таким чином, комп'ютерну і копіювально-розмножувальну техніку мають 26 дитячих бібліотек. Комп'ютерний парк складає 99 одиниць.

Станом на 1.01.2013 року із 32 бібліотек для дітей 27 (84,4%) мають комп'ютерну техніку, 25 – доступ до мережі Інтернет (на 3 більше 2011 р.). Створено додатково 16 робочих місць для користувачів із безкоштовним доступом до Інтернету. Wi-Fi-зв'язок мають Новомиргородська, Петрівська РДБ та ОДБ ім.А.П.Гайдара.

Зростає й кількість Інтернет-користувачів – 4,5 тис. дітей, що більше на тисячу проти 2011 року. Інтернет-відвідування у Р(М)Д становлять 10,3% від загальної кількості відвідувань.

На жаль, відсутня комп'ютерна техніка у Новомиргородській, Помічнлянській МДБ. Не мають доступу до мережі Інтернет Новгородківська, Компаніївська РДБ.

Новітні інформаційні технології сьогодення внесли корективи в усі сфери життєдіяльності. У цьому зв'язку, ОДБ ім.А.П.Гайдара, у 2010 році, було розроблено макет *обласної цільової комплексної програми «Багатомірність інформаційної культури ХХІ століття»*, мета якої –

поширення серед користувачів бібліотек якісних знань щодо тематичних, етичних, правових норм в інформаційному полі та їх використання в реальному і віртуальному світі. У 2011 р. у проєкті взяли участь 11 РДБ і 6 МДБ, у 2012 р. долучились Бобринецька, Гайворонська, Новоархангельська РДБ і дитячий відділ при Маловисківській РБ. Учасниками програм стали діти різних соціальних категорій. Так, Голованівська РДБ організувала бібліотечний гурток «Мудрий павучок» з питань інформаційної культури для дітей з багатодітних та малозабезпечених сімей. Добровеличківська РДБ, виконуючи побажання своїх користувачів, придбала колонки, навушники, встановила скайп-зв'язок. А на 2013 р. запланували створення гуртка «Всезнайка». Новгородківська РДБ працювала за власним проєктом «Закон захищає дитинство», залучивши до його реалізації 26 волонтерів, які використовували домашній Інтернет для здобуття інформації з питань прав дитини. Бібліотекарі Олександрівської РДБ навчали комп'ютерній грамотності дітей з Недільної православної школи, бібліотечного інформаційно-інтелектуального клубу «Єврика» та групу школярів, схильних до правопорушень і шкідливих звичок. У «Школі інформаційного комфорту» при ЦМДБ ім. Ю.О.Гагаріна Олександрійської МЦБС за звітний період основи комп'ютерної грамотності отримали 303 користувача, з яких 237 – за індивідуальною програмою «Швидкий старт». Петрівська РДБ проводить заняття для дітей, які не мають навиків роботи на комп'ютері.

Можливості Інтернету бібліотеки використовують і для реклами своїх послуг: Більше тисячі інформацій було розміщено в соціальних мережах «ВКонтакті», «Однокласники» та інших. Олександрівська РДБ має сайт, інші дитячі бібліотеки – 3 блоги. Наявність комп'ютерної техніки дає можливість створювати різноманітну продукцію у друкованому та електронному форматах. За минулий рік бібліотеками для дітей було підготовлено 480 матеріалів створено 53 електронних презентації. Понад 100 мультимедійних заходів для дітей різних вікових категорій розроблено і підготовлено фахівцями ОДБ ім.А.П.Гайдара.

Наявність техніки також допомагає якоюсь мірою компенсувати лакуни у комплектуванні фондів, урізноманітнювати заходи з популяризації книг.

Онуфріївська РДБ веде власний ЕК бібліотечного фонду (382 записи), ЕК «Письменники Кіровоградщини – дітям» (84 записи).

Дбаючи про імідж сучасних закладів культури, бібліотечні працівники все більше звертають увагу на покращення комфортності

інформаційного середовища за рахунок створення зручних, ошатних зон для відвідувачів. Так, з'явилися зони відпочинку в Олександрівській РДБ, чудо-дерево, створене юними читачами у Новгородківській РДБ, «Ігрова площадка KINECT», «Казковий дворик» в Олександрійській ЦМДБ.

Бібліотеки намагаються наблизити книгу до читача. Бобринецька, Новгородківська РДБ, дитячі відділи Маловисківської та Кіровоградської РБ мають пункти видачі при школах. Відбулися акції: «Запишіть малюка в бібліотеку», «Запиши в бібліотеку друга» (Вільшанська, Долинська, Новгородківська РДБ), Дні відкритих дверей з безкоштовним записом до бібліотеки, посвячення в читачі тощо. Дитячим відділом Олександрійської ЦРБ проведено флешмоб та ігрову програму «Місце зустрічі – бібліотека» в якій протягом дня взяли участь 100 чоловік, а 25 дітей стали користувачами відділу. Кіровоградська ЦМДБ провела бібліодесант «Разом з книгою відкриваємо світ».

Позитивний резонанс мала участь бібліотек Кіровоградщини в *Національному проекті «Україна читає дітям»*. Протягом звітнього року в його реалізації взяли участь 90 бібліотек, проведено 126 зустрічей, на яких побували близько 2 тисяч дітей. Усі заходи широко висвітлювалися у засобах масової інформації, на веб-сайтах ОДБ ім.А.П.Гайдара та Національної бібліотеки України для дітей. Із найцікавішими заходами знайомить дайджест «Національний проект «Україна читає дітям» на Кіровоградщині», підготовлений ОДБ ім. А.П.Гайдара у 2012 році.

Жвавою була *діяльність дитячих бібліотек під час канікул*. Влітку, у бібліотеках для дітей, побувало більше 26 тисяч юних користувачів. Бібліотеки працювали за літніми програми читання: «Країна Читалія на планеті Літо» та літературний десант «Якщо ви не читали, то ми йдемо до вас» (Новоархангельська РДБ); «Літні промінці на книжковій сторінці» (Компаніївська РДБ); «1000 книжок і одне літо» (дитячий відділ Олександрійської ЦРБ). Працювали інформаційно-інтелектуальні майданчики, читальні зали під відкритим небом Кіровоградської та Олександрійської ЦМДБ, Гайворонської, Олександрівської, Петрівської, Устинівської РДБ та інших. В ОДБ ім.А.П.Гайдара другий рік працював клуб літнього читання «Бібліотечне літо для веселих, кмітливих та невгамовних».

Голованівська РДБ започаткувала проведення заходів для сільських дітей. На зимових канікулах запросили учнів молодших класів із 4 сільських шкіл на розважальну програму «Новорічний калейдоскоп» із цікавими конкурсами, іграми, з призами та подарунками. Влітку, в селищному парку, створила «Країну Літляндію», якою подорожували діти

з 27 пришкільних таборів району, що прибули на свято до Дня захисту дітей.

У своїй роботі дитячі бібліотеки зосереджувались на категоріях *користувачів-дітей, які потребують особливої уваги*. 527 таким діткам надавалась інформація про надходження нової літератури, проводились благодійні акції, їх запрошували до участі в різноманітних заходах. Тих дітей, що не могли дістатися бібліотеки, бібліотекарі, з дозволу батьків, відвідували вдома.

Формуванню позитивного іміджу бібліотек сприяли зв'язки із *засобами масової інформації*. Усього було опубліковано в газетах, прозвучало на радіо і телебаченні 273 матеріали про діяльність дитячих бібліотек.

Не можу не відмітити одну з головних подій минулого року бібліотечного життя Кіровоградщини – проведення *Всеукраїнської науково-практичної конференції директорів обласних бібліотек для дітей «Дитячі бібліотеки як культурно-інформаційні центри у процесі формування особистості дитини»*, що проходила з 1 по 5 жовтня 2012 року на базі обласної бібліотеки для дітей ім. А.П.Гайдара за участю представників Міністерства культури України, Кіровоградської обласної ради, Управління культури і туризму облдержадміністрації, Національної бібліотеки України для дітей, а також директорів обласних бібліотек для дітей України.

Програма конференції була досить насиченою. З основною доповіддю на конференції виступила Генеральний директор Національної бібліотеки України для дітей, Герой України Кобзаренко Анастасія Степанівна. Відбулося знайомство з роботою Кіровоградської обласної бібліотеки для дітей ім. А.П.Гайдара.

Також були проведені виїзні засідання на базах бібліотек Долинського району, зокрема Долинської РДБ, бібліотек сіл Новогригорівка, Маловодяне та ЦМДБ бібліотек Олександрійської і Кіровоградської МЦБС. Протягом п'яти днів учасники конференції обмінювалися цікавим досвідом використання традиційних та інноваційних форм бібліотечної роботи з дітьми, генерування нових нестандартних ідей, застосування креативних технологій та творчих методик обслуговування юних користувачів.

2012 рік приніс бібліотекам області досягнення у роботі та нові завдання. З огляду на здобутки попередніх років, хочу зазначити, що бібліотекарі Кіровоградщини й надалі будуть формувати сучасний, привабливий імідж своїх закладів, який би відповідав вимогам часу і

потребам місцевої громади. Відкритість і залучення дітей до читання, розширення спектру інформаційно-бібліотечних послуг, участь у проектній діяльності та пошук нових нестандартних підходів в обслуговуванні юних користувачів залишаються одними з головних завдань дитячих бібліотек нашої області.

Віртуальна складова інформаційно-навчального процесу бібліотечних кадрів

*О.В.Ліней,
заступник директора з науковій роботи
ОДБ ім. А.П.Гайдара*

Наш час ставить нові вимоги до сучасної людини, серед яких важливе місце займає інформаційна грамотність та інформаційна культура. Під інформаційною культурою слід розуміти такий рівень підготовки, який дозволяє не тільки вільно орієнтуватися в інформаційному середовищі, а й брати участь у його формуванні, перетворенні та сприянні інформаційним контактам.

Інформатизація бібліотек потребує змін у професійному світогляді бібліотекарів. Вони стають активними учасниками Інтернет-проектів: створюють бібліотечні веб-сайти, он-лайнкові каталоги, повнотекстові бази даних. Існують різноманітні засоби для забезпечення формального та неформального спілкування – електронна пошта, списки-розсилки, телеконференції, форуми, електронні дошки оголошень. Ще одним прикладом використання глобальної мережі як комунікативного простору є виставлення на сайтах інформацій щодо проведення конференцій, засідань, семінарів. Розташований в мережі проект робочого документа може бути прочитаний і відредагований іншими учасниками, що дозволяє його перетворити на веб-документ та опублікувати як он-лайнкові матеріали конференції. В Україні, в рамках Національної Програми інформатизації, розроблено «Національну систему електронного інформаційно-бібліотечного ресурсу».

Взагалі, потенційне використання Інтернет-простору є справою творчості та практичних навичок бібліотекаря. Сьогодні досить багато бібліотек, інформаційних компаній, окремих осіб, які створюють

гіпертекстові посилання (лінки) до відповідних Інтернет-ресурсів. Таким чином, можна зібрати в єдиний інформаційний простір документи за схожими темами.

Бібліотечні працівники повинні знати великі інформаційні портали і директорії, щоби навчити користувачів орієнтації в мережі.

Інформаційні ресурси для бібліотекарів розташовуються як в загальних, так і спеціалізованих директоріях, тобто спеціальних інформаційних брамах для бібліотечних працівників.

В Україні є напрацювання оперативного забезпечення бібліотекарів інформацією з професійних питань за допомогою глобальної мережі.

За ініціативою Української бібліотечної асоціації (УБА), Британської Ради в Україні, Наукової бібліотеки Національного університету «Києво-Могилянська Академія» в Інтернет створено інформаційну браму «Бібліотечний світ України» (<http://www.ukrlibworld.kiev.ua/mein.html>).

Її головна мета – бути універсальним центром доступу до інформації про діяльність українських бібліотек, а також – центром фахової інформації для бібліотекарів. За допомогою гіпертекстових посилань можна відвідати Інтернет-сайти бібліотек державного, обласного рівнів, публічні книгозбірні, бібліотеки вищих навчальних закладів тощо; ознайомитися з їхніми ресурсами та послугами, знайти адреси електронної пошти та встановити з ними зв'язок. На жаль, більшість бібліотекарів не мають уявлення про її можливості, перспективи розвитку, тому не вважають за необхідне брати безпосередню участь у створенні ресурсів інформаційної брами. Для цього необхідно змінювати професійну свідомість, стереотипи поведінки і навички створення та одержання інформації, більш активно інформувати спеціалістів бібліотечної справи через періодичні фахові видання, наочні практичні заходи, широко рекламувати переваги такого способу надання інформації.

На сайтах професійних бібліотечних об'єднань, бібліотек, вузів розташовані їхні електронні бюлетені та журнали. Такі бібліотекознавчі мережеві продукти, головним чином, є електронними версіями їхніх друкованих аналогів. Повнотекстові ресурси з вільним доступом розташовані також в інформаційних порталах, у спеціалізованих розділах електронної періодики для бібліотекарів (служба BUBL Journal) або в інших тематичних розділах порталів у вигляді окремо відібраних публікацій. На сайті Національної бібліотеки України ім.В.Вернадського у розділі «Журнали та газети в Інтернет», рубриці «Періодика з бібліотечної справи та суспільних галузей» http://www.Nbu.gov.ua/internet/per_bib.html. представлено перелік посилань до 36 вільно

доступних повнотекстових журналів та бюлетенів різними мовами. Електронні журнали з бібліотекознавства також використовують можливості, які не характерні для друкованих періодичних видань. Для пошуку необхідної інформації журнали пропонують не лише перегляд за окремим випуском видання, а й інші можливості пошуку: перегляд статей у зворотно-хронологічному порядку, за прізвищами авторів, тематичне групування статей. Комплекс додаткових послуг включає: гіпертекстове поєднання зі спорідненими статтями; зміст випусків журналу електронною поштою щотижня; список розсилки, який вимагає реєстрації, а не передплати; інтерактивне опитування; розділ об'яв, згрупованих за певною методикою, пересилка статей електронною поштою.

Для підвищення інформаційної грамотності в Інтернет є он-лайнні навчальні ресурси для бібліотекарів. Навчальні та тренінгові програми для бібліотечних працівників є в друкованому вигляді, на відео та CD-ROM, але бібліотекарі повинні використовувати переваги, що надає Інтернет-зв'язок у вигляді широкого діапазону он-лайнних тренінгових ресурсів. Он-лайнні навчальні матеріали можна брати з таких каналів:

1. Ресурси, які пропонуються компаніями-виробниками.
2. Окремі бібліотеки, бібліотечні консорціуми та вищі навчальні заклади.
3. Спільні зусилля асоціацій, різних інформаційних установ в рамках спеціальних програм, проектів.
4. Ресурси комерційних продавців на платній основі.

Бібліотекарі можуть підвищувати свій фах за допомогою дистанційного навчання. Дистанційна форма навчання – це форма одержання освітніх послуг на відстані без відвідування освітніх установ за допомогою електронної пошти, телебачення та Internet.

Віртуальне навчання тісно пов'язане з дистанційним навчанням, але не зводиться тільки до нього. Під віртуальним навчанням розуміється процес і результат взаємодії суб'єктів і об'єктів навчання, який супроводжується створенням ними віртуального освітнього простору, специфіку якого визначають дані об'єкти і суб'єкти. *Віртуальне навчальне середовище* створюється тільки тими об'єктами і суб'єктами, які беруть участь в освітньому процесі, а не технічними засобами чи різними посібниками. Віртуальні спільноти (англ. – virtual communities, e-communities) – новий тип товариств, які виникають і функціонують в електронному просторі (перш за все, за допомогою мережі Інтернет),

з метою сприяння вирішенню своїх професійних завдань, задоволення своїх інтересів у мистецтві, дозвіллі тощо. *Віртуальні співтовариства* – це реальні групи людей, які для взаємообміну інформацією використовують електронні засоби та мережі.

Отже, інформатизація всіх сфер діяльності сучасної людини і бурхливий розвиток нових інформаційно-комунікаційних технологій (НІКТ) створюють всі умови для реалізації програм оперативного доступу до віддалених матеріальних і інтелектуальних ресурсів, розподілених по всій земній кулі. У цьому зв'язку завдання сучасного бібліотекаря – не тільки опанувати навички швидкого здобуття інформації в Інтернеті задля власного професійного розвитку, а й обов'язково вчити цьому користувачів.

Інтернет-ресурси – бібліотекарям

Довідник «Бібліотечний світ України» www.ukrlibworld.kiev.ua

Українська бібліотечна асоціація <http://www.ula.org.ua>

Блог «Творчість та інновації в українських бібліотеках»
<http://libinnovate.wordpress.com/>

Блог з адвокації <http://advocacyuba.wordpress.com>

Блог «Доступ громадян до офіційної інформації: роль бібліотек»
<http://govinfo.library.wordpress.com>

Блог «Авторське право в бібліотеках»
<http://copyrightinthelibrary.wordpress.com>

Главный правовой портал Украины Сайт <http://www.ligazakon.ua>
Компанія «Ліга-Закон» у рамках проекту «ПРАВО УКРАЇНИ: головні документи країни» розвиває мобільну версію повнотекстової бази даних, що охоплює 100.000 документів (Конституція, Кодекси, закони, акти Верховної Ради, Кабінету Міністрів та Президента України). Система забезпечує пошук документів, їх фільтрацію, використання взаємних посилань у документах. Система на цей момент безплатна для використання, що робить можливим використання системи як працівниками бібліотек так і їх читачам.

Міністерство культури України <http://mincult.kmu.gov.ua>

Бібліоміст <http://www.bibliomist.org/ua>

Бібліоміст – це проект у рамках ініціативи «Глобальні бібліотеки» Фонду Білла і Мелінди Гейтс, яка реалізується в Чилі, Мексиці, Ботсвані, Литві, Латвії, Румунії, Україні, Польщі, Болгарії, В'єтнамі та Молдові. Метою ініціативи є підтримка вільного громадського доступу до комп'ютерів та Інтернету у всьому світі і подолання цифрової нерівності. Основна ідея полягає в тому, що доступ до інформації допомагає людям змінити їхнє життя на краще в умовах глобалізованого суспільства. У рамках цієї ініціативи Фонд Білла і Мелінди Гейтс надає фінансування для придбання комп'ютерної техніки, навчання бібліотекарів щодо використання нових технологій і, таким чином, допомагає бібліотекам стати сучасними громадськими інформаційними центрами.

Реалізація програми «Бібліоміст» в Україні почалась у 2009 році після проведення дослідження «Публичні бібліотеки України як місце доступу громадян до інформаційних технологій та Інтернету» (2008), проведеного Українською бібліотечною асоціацією. «Бібліоміст» в Україні – це спільна робота таких партнерських організацій: Рада міжнародних наукових досліджень та обмінів в Україні (IREX), обрана Фондом Білла та Мелінди Гейтс для реалізації програми в Україні, Української бібліотечної асоціації (УБА), корпорації Microsoft і Міністерства культури України.

Національна парламентська бібліотека України

<http://old.nplu.org> <http://www.nplu.org>

Сайт «Бібліотечному фахівцю» підтримує відділ наукового аналізу та розвитку бібліотечної справи Національної парламентської бібліотеки України <http://profy.nplu.org>

Сайт Національної бібліотеки України для дітей - головної дитячої книгозбірні країни <http://www.chl.kiev.ua>

«НБУшка»: неофіційний сайт Національної бібліотеки України для дітей <http://nbukids.wordpress.com>

Кіровоградська обласна бібліотека для дітей ім.А.П.Гайдара

<http://www.librarychl.kr.ua>

Полезные интернет-сайты для библиотекарей

<http://www.menobr.ru/materials/727/18971/>

Професійні видання

Як відомо з практики, фахові періодичні видання впливають на професійність сучасного бібліотекаря. На сторінках цих журналів та газет можна познайомитися з передовим досвідом інших бібліотек, запозичити нові ідеї у колег.

«Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія»

http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/bdil/index.html

Науковий журнал. Виходить щоквартально. Засновник і видавець – Державна академія керівних кадрів культури мистецтв. Заснований у лютому 2004 р.

«Бібліотечна планета»

http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/bib_planeta/texts.html

Щоквартальний науково-виробничий журнал. Журнал заснований Національною парламентською бібліотекою України, у березні 1998 р.

«Бібліотечний вісник»

http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/bib_visnyk/texts.html

Науково-теоретичний та практичний журнал. Засновники: Національна академія наук України, Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. Заснований у 1993 р.

«Бібліотечний форум України» <http://www.idea.com.ua/covers.php>

Всеукраїнський інформаційний щоквартальний журнал. Заснований Товариством з обмеженою відповідальністю «Науково-виробниче підприємство «Ідея» (ТОВ НВП «Ідея») у 2003 р.

«Вісник Книжкової палати»

http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vkp/index.html

Щомісячний науково-практичний журнал. Заснований у серпні 1996 р. Книжковою палатою України.

«Світ дитячих бібліотек» <http://www.chl.kiev.ua/Default.aspx?id=5073>

Щоквартальний науково-методичний журнал. Видається Українською асоціацією працівників бібліотек для дітей та Національною бібліотекою України для дітей. Заснований у 2001 р.

Маркетингові підходи в управлінні – основа успішної діяльності бібліотеки

*Н.І.Расторгуєва,
завідуюча відділом розвитку
дитячих бібліотек і маркетингу
ОДБ ім. А.П.Гайдара*

Бібліотечний маркетинг – це різновид творчої управлінської діяльності, яка сприяє становленню та збільшенню виробництва бібліотечних товарів, послуг з метою їх реалізації, вивченню різних шляхів користувацьких запитів та їх задоволення.

Маркетинг принципово перебудовує бібліотеку, мислення бібліотекарів, повертає їх в бік користувача і тим самим полегшує ідентифікацію їх реакції на вимоги ринку. Маркетинг дозволяє змінити стереотип бібліотеки, як консервативної установи. Нові маркетингові підходи орієнтують керівників бібліотек на реалізацію різних важливих напрямів діяльності. Серед яких особливе значення має впровадження менеджменту якості (від англійського дієслова to manage – керувати).

Менеджмент як наука виникла і розвивається в зв'язку з необхідністю пояснити, чому та в наслідок чого процвітають чи руйнуються організації. Що може зробити керівник для забезпечення успіху організації?

Провідні бібліотеки світу переорієнтовуються з управління закладом, ресурсами та кадрами на управління результатами, тобто тими показниками, що говорять про ефективність роботи бібліотеки та формують її схвальну оцінку з боку користувачів і громади.

Прийняття правильних управлінських рішень неможливе без грамотної оцінки результатів та аналізу ефективності бібліотечної діяльності. А це якнайкраще відтворює межі привабливості бібліотечного закладу, його імідж у місцевій громаді.

До показників соціальної ефективності відносяться: кількість обслужених користувачів, відвідувань та документовидача. Зменшення цих показників повинно змусити керівника проаналізувати ситуацію (одна з основних функцій маркетингу – аналітична) та здійснити швидкі й ефективні дії, які мають змінити стан, що склався.

Наприклад, керівник бібліотеки має поставити перед колективом завдання перетворити неактивних користувачів в активних, знайти нових, зокрема, дошкільного віку та дорослих відвідувачів – батьків, педагогів.

Збільшенню кількості відвідувань можуть сприяти зміни в режимі роботи бібліотеки, введення нових послуг, урізноманітнення форм масових заходів, розширення їхньої тематики, добре організована реклама тощо.

Певний вплив на потенційних відвідувачів має привабливий фасад закладу, наявність на приміщенні первинної інформації (цікавої вивіски, розпорядку роботи), ошатної території навколо будівлі, наявність дороговказів до бібліотеки.

Вирішення питання збільшення видачі документів може бути здійснено за рахунок: зручного розміщення та розстановки фонду, розширення популярних розділів, виявлення «мертвих зон» фондів, що не запитуються користувачами, організації виставок «забутих» видань, виключення з фонду застарілої літератури. А також, завдяки зміні внутрішнього бібліотечного простору, якого дотримуються бібліотеки світу – зонування приміщень залежно від попиту користувачів. Це можуть бути зони: краєзнавчі; пригодницької та фантастичної літератури; енциклопедичних видань; релаксації тощо. У вестибюлі (фоє), куди, перш за все, потрапляє відвідувач, коли заходить до бібліотеки, повинна бути створена інформаційна зона, що містить: правила користування бібліотекою, перелік послуг, періодичних видань, діючих клубів (гуртків), план заходів на місяць, прізвища кращих користувачів та активних учасників масових заходів, волонтерів, подяки спонсорам тощо.

Про соціальну ефективність бібліотек свідчить і відсоток місцевого населення, яке користується бібліотечними послугами (охоплення населення послугами). Показниками соціальної ефективності діяльності бібліотек є також відвідування масових заходів, питома вага нових форм бібліотечно-інформаційного обслуговування користувачів у загальній кількості профільних послуг (автоматизовані робочі місця).

Вітчизняні фахівці постійно наголошують на необхідності обслуговування віддалених користувачів, надання послуг щодо пошуку та використання інформації через канали комунікації – Web-сайт бібліотеки, електронну пошту тощо.

Це питання є надзвичайно перспективним. Таке обслуговування під силу оснащеним бібліотекам, що мають підготовлені кадри.

Ступінь задоволення користувачів роботою бібліотеки включає: режим роботи закладу; оцінку продуктів та послуг; якості інформаційного обслуговування; консультативної допомоги; сприйняття бібліотеки як місця роботи та проведення дозвілля; привабливості та зручності для користувачів приміщення, інтер'єру, обладнання бібліотеки. Жодна

бібліотека не матиме успіху, якщо вона впевнена, що всі користувачі в однаковій мірі зацікавлені в її послугах.

У цій справі *важливо проводити маркетингові дослідження*, які на практиці в бібліотеках для дітей області зводяться до вивчення питання про платні послуги. Найпоширеніші методи маркетингових досліджень є опитування, поштове чи телефонне, анкетування, інтерв'ю. Необхідно вивчати мотивацію користування бібліотекою в цілому та окремих її послуг, а саме: мотиви переваг на послуги бібліотеки; потреби в різних інформаційних послугах; відношення користувачів до бібліотеки та її послуг (про які послуги бібліотеки користувач взагалі знає, користується тільки цією бібліотекою тощо); реакцію користувача на умови обслуговування; визначення місця бібліотеки в регіональному інформаційному просторі тощо. Також проводяться вивчаються вузькі питання, які потребують оперативної відповіді для прийняття рішень: задоволення читачів режимом роботи бібліотеки, попит на літературу з метою придбання такої літератури (періодичних видань), створення бібліотечних «зон». При проведенні таких досліджень керівнику важливо бачити кінцевий результат. Якщо бібліотека вивчає думку користувачів, то доречним буде реалізовувати пропозиції, що сформувалися під час дослідження. Це повинно відбиватися і в матеріалах вивчень, і в планах роботи на наступний рік, і в конкретних діях персоналу. Керівник бібліотеки зобов'язаний реагувати на вимогу громади щодо збільшення або зміни годин роботи (це може бути сезонно, у вихідні).

На ступінь задоволення користувача впливає такий важливий компонент, як доступність, тобто, ступінь забезпечення необхідною користувачу інформацією, в тому числі, копіями, з використанням традиційних фондів, електронних джерел інформації, довідково-бібліографічного апарату. Як покращити фактор доступності бібліотеки? Через вирішення суто професійних питань: приведення ядра бібліотечного фонду відповідно до запитів користувачів, ведення електронних баз даних (красназавчих, рефератів тощо), скорочення періоду видачі додому літератури підвищеного попиту та ін.

Аналізуючи показники соціальної ефективності діяльності бібліотек, важливо знати об'єктивні та суб'єктивні причини їхніх змін, тенденцій.

Разом з аналізом означених вище показників керівник бібліотеки повинен вивчати показники виробничої ефективності діяльності бібліотеки. До цих показників належать і отримання бібліотеками грантів від благодійних та спонсорських організацій, що приносить найбільше користі у переоснащенні бібліотек, зміцненні матеріальної бази.

У документах, запропонованих ІФЛА для бібліотек, що обслуговують дітей, зазначається, що, пропонуючи широкий вибір матеріалів і послуг, бібліотеки повинні створювати й спеціальні програми для дітей, що дасть змогу сконцентрувати наявні ресурси і творчі можливості колективу і направити їх на виконання найбільш важливих завдань.

При формуванні професійної стратегії керівнику бібліотеки доцільно взяти за основу такі управлінські рішення:

- популяризація інформаційних, сервісних послуг. Окрім оформлення виставок, експозицій, розміщення публікацій в місцевих періодичних виданнях – необхідно переходити до використання реклами в електронних ЗМІ, на Web-сайтах, блогах бібліотек, соціальних мережах. Важливе значення має поширення рекламних матеріалів серед місцевої громади (буклетів, путівників, візитних карток). Іміджевими заходами, що вдало розповсюджують інформацію про бібліотеку, її ресурси і послуги серед мешканців регіону, є проведення днів відкритих дверей, відзначення ювілейних дат бібліотек, організація кампаній із задоволення потреб осіб із фізичними обмеженнями, акцій щодо залучення до читання та інші заходи;

- залучення громадськості до формування бібліотечної стратегії. Співпраця з громадськими організаціями регіону та звіти перед громадою нададуть багато користі: це підтримка значущості бібліотеки, залучення додаткових ресурсів

(матеріальних, особистісних), допомога у повсякденній діяльності;

- захист інтересів бібліотеки, робота з керівними органами. Керівникам бібліотек необхідно постійно зустрічатися з представниками органів влади, депутатського корпусу для обговорення питань розвитку закладу. Здатність заручитися підтримкою представників владних структур, їхня участь у бібліотечному житті – це запорука позитивного спільного вирішення складних питань, включення влади в бібліотечні процеси;

- участь у житті громади: місцевих громадських товариств, відвідування різних організацій з метою популяризації послуг бібліотеки. Таким чином, заклад здобуває авторитет і розширює коло партнерських зв'язків;

- актуальним та надзвичайно необхідним є постійне підвищення кваліфікації керівників всіх рівнів і бібліотекарів.

Отже, сучасний стан життєдіяльності бібліотеки – це стан переходу від режиму функціонування до режиму розвитку на новому соціально-

економічному підґрунті. У цьому зв'язку, маркетинг дає свободу і розвиток творчій ініціативі, що є початком рушійних процесів в управлінні бібліотекою, оновленні її змісту, методах роботи. А це, в свою чергу, дозволяє зробити прорив до нової якості у бібліотечній справі.

Планово-звітні матеріали – дієвий інструментарій менеджменту і маркетингу дитячої бібліотеки

методист

*Л.С.Босюк,
провідний*

ОДБ ім. А.П.Гайдара

Сучасні реалії вимагають нових підходів і напрямів в управлінні бібліотечним закладом, розширення репертуару бібліотечного сервісу та удосконалення обслуговування користувачів за допомогою новітніх інформаційних технологій. Оперативне корегування щорічного плану роботи та аналітико-статистичного звіту – завжди на користь ефективній діяльності бібліотеки та її відвідувачів. Тому стало діловою закономірністю відділу розвитку дитячих бібліотек і маркетингу ОДБ ім. А.П.Гайдара, кожні 4-5 років, розробляти варіанти оновлення планово-звітної документації для бібліотек області. Сьогодні, це зумовлено змінами, перш за все, нормативного, державно-статистичного, інформаційно-технологічного характеру, а також – економічного і соціального.

Пропонуємо оновлені моделі (схеми): «План роботи бібліотеки на рік»; «Статистичний звіт діяльності бібліотеки(к) району (міста) за рік»; «Інформаційно-аналітичний звіт діяльності бібліотеки(к) району (міста) за рік». При розробці моделей до уваги взято форму державної статистичної звітності 6-НК, Типові норми часу на основні процеси бібліотечної роботи (наказ Міністерства культури і туризму України 29.12 2008 р. № 1631/01/16-08), а також враховано варіанти і пропозиції бібліотек України.

«План роботи бібліотеки на рік»

За допомогою «Плану роботи бібліотеки на рік» (далі – План) відбувається опосередковане спілкування закладу із суспільством і

владними структурами. План повинен бути баченням керівника як «стратегія розвитку, а не стратегія виживання» бібліотеки.

Схема Плану має 8 розділів, в яких відображено усі процеси роботи бібліотечного закладу.

1. Основні завдання і напрями.
2. Параметри діяльності.
3. Основні показники.
4. Фонд бібліотеки.
5. Обслуговування користувачів.
6. Бібліотечний маркетинг.
7. Удосконалення фахового рівня.
8. Організація праці та управління

Кожен розділ має підрозділи і пункти. Наповненість підрозділів та пунктів Плану залежить від потреб тієї чи іншої бібліотеки. У планах окремих бібліотек можуть бути відсутні деякі пункти, але не розділи і підрозділи. Якщо наповненість розділу (підрозділів, пунктів) не вміщується на одній сторінці, то продовжується на іншій(их), але з обов'язковим верхнім полем схеми сторінки Плану. Макет Плану розміщено на 22 сторінках. Кількість сторінок може бути більшою чи меншою від зазначених, але кожна сторінка Плану повинна мати свій номер.

*Методичні рекомендації до складання документу
«План роботи бібліотеки на рік»*

План на наступний рік складається протягом поточного року шляхом накопичення різноманітних ідей традиційного та інноваційного характеру за усіма напрямками роботи, спрямованих на розширення та удосконалення сервісу закладу. У цьому процесі мають бути задіяні усі фахівці бібліотеки.

План кожної бібліотеки передбачає:

- конкретику, виконання основних планових завдань та перспективи розвитку; розподіл ресурсів в залежності від обраних пріоритетів;
- пошук різних варіантів та можливостей забезпечення якісних послуг; участь у проектно-програмній діяльності;
- постійний моніторинг змін у суспільстві, місцевій громаді;
- корегування діяльності бібліотеки відповідно до змін;

- використання тільки бібліотечної термінології; нормування бібліотечних процесів;
- мотивації колективу до праці; підвищення якості та ефективності планових заходів за рахунок зросту професійного рівня фахівців;
- не перенасичення плану дрібними та однотипними за формою заходами;
- адресність запланованих заходів та спрямованість роботи з певними категоріями користувачів;
- зазначення співорганізаторів (владні структури, волонтери, партнери, громадські організації, інші) і виконавців заходів;
- зазначення конкретних процесів роботи і термінів проведення заходів.

«Статистичний звіт діяльності бібліотеки(к) району (міста) за рік»

(далі – Таблиці) всебічно відображає діяльність закладу(ів) протягом року.

Дані для Таблиць беруться з облікових документів бібліотеки: «План роботи на рік», «Сумарна книга обліку бібліотечного фонду», «Щоденник роботи бібліотеки» відповідних структурних підрозділів, а також Зошит «Облік бібліографічних довідок користувачів: звернень, запитів, консультацій».

Схема «Статистичного звіту діяльності бібліотеки(к) району (міста) за рік» налічує 24 таблиці.

1. Мережа бібліотек Міністерства культури України
2. Мережа шкіл, дитячих садків та кількість дітей в них
3. Користувачі бібліотек
4. Відвідування, звернення до бібліотек
5. Електронні ресурси. Довідково-інформаційне обслуговування
6. Бібліотечні об'єднання спілкування користувачів
7. Фонд бібліотечних документів
- 8-10. Рух бібліотечних документів – видача, надходження, вибуття
 11. Періодичні видання, передплачені у звітному році
 12. Періодичні видання, передплачені на наступний рік
 13. Платні послуги
 14. Кошти, використані бібліотекою
 15. Видання бібліотек
 16. Дослідження
- 17-18. Висвітлення діяльності бібліотеки – ЗМІ, Інтернет
19. Організаційно-методична робота

- 20-21. Матеріально-технічна база
- 22. Бібліотечні працівники. Штат. Освіта. Стаж. Режим роботи
- 23. Графік роботи бібліотек
- 24. Кадри

Кожна таблиця, для зручності в роботі, виконана окремим документом, з мінімальною кількістю рядків. Кількість рядків має бути пропорційна кількості бібліотек.

«Інформаційно-аналітичний звіт діяльності бібліотеки(к) району (міста) за рік»

(далі – Звіт) – це свідчення функціонування закладу.

Мета Звіту – розкрити роботу закладу над реалізацією головних стратегічних завдань року.

Призначення Звіту: створення і підтримка позитивного іміджу бібліотеки; вагомий доказ непересічної ролі бібліотеки в спільноті; зацікавлення потенційних користувачів, спонсорів, партнерів.

Функції Звіту: аналітична; інформаційна; меморіальна.

Доповнення до Звіту: використання графіки і діаграм полегшують сприймання інформації, роблять звіт більш видовищним та доступнішим; світлини ілюструють бібліотечний захід та його адресність.

Рекламні заходи додають бібліотеці іміджеві бонуси. Наприклад: список виступів у мас-медіа; окремі статті, прес-релізи, що подавались до мас-медіа; інформаційні листівки; звіт перед населенням; мультимедійна презентація про роботу бібліотеки, відділу.

Типи звітів: дослідницький (аналітичний); інформаційний.

Методичні рекомендації до написання «Інформаційно-аналітичного звіту діяльності бібліотеки(к) району (міста) за рік»

Вважаємо, що в «Інформаційно-аналітичному звіті діяльності бібліотеки(к) району (міста) за рік» слід об'єднати два типи звіту. На перших сторінках – представити аналітичний звіт, далі – інформаційний, так званий, текстовий.

Звіт складається за усіма розділами «Плану роботи бібліотеки на рік». Також, до уваги береться аналіз щорічних статистичних даних бібліотеки(к). Традиційно Звіт закінчується коротким резюме: що вдалося і над чим буде працювати бібліотека(ки) в наступному році.

Дослідницький (аналітичний) звіт. При складанні аналітичного звіту використовуються дані державної статистичної звітності форми 6-НК,

таблиць «Статистичного звіту діяльності бібліотеки(к) району (міста) за рік» та усіх розділів «Плану роботи бібліотеки на рік», крім V розділу «Обслуговування користувачів». Написання даного звіту – це послідовний і впорядкований процес роботи, який має відображати аналітику, логіку, конкретику у викладанні матеріалу. Тут показують виявлені та подолані проблеми.

Мета звіту – представлення діяльності бібліотек у динаміці розвитку, у порівнянні з минулим роком (за необхідності – декількома), з обов'язковими результатами і висновками.

Інформаційний (текстовий) звіт. В Інформаційному звіті йдеться про головні аспекти в роботі з користувачами, виконання основних завдань, зазначених у «Плані роботи бібліотеки(к) на рік». Аналізується та узагальнюється інформація за звітами С(М)ДБ і С(М)Б, з конкретним і коротким викладенням про найцікавіші, нові, раніше не вживані або найчастіше вживані різноманітні форми заходів для користувачів (а не їх перелік) за пріоритетними (окремими) тематичними напрямками. Обов'язково вказується ефективність заходів.

Сподіваємось, що дані рекомендації сприятимуть удосконаленню роботи бібліотек, що обслуговують відвідувачів-дітей та організаторів дитячого читання.

**Міні-школа «Вулик» – бібліо-центр інформаційної підтримки,
організації спільного дозвілля дітей з особливими потребами
та їхніми однолітками**

*М.Г. Маковій,
завідуюча відділом
дитячого та сімейного читання
ОДБ ім. А.П.Гайдара*

Упродовж останнього десятиріччя у бібліотеках Європи простежується посилена увага до дітей з особливими потребами, а саме їхньої інтеграції в загальний соціум. Цей напрям діяльності актуальний і для бібліотек нашої країни.

ОДБ ім.А.П.Гайдара також підключилась до втілення в життя інклюзивних програм, які сприяють гуманізації всього суспільства.

Працівники відділу дитячого та сімейного читання вирішили розробити програму для дітей з особливими потребами. Ми вже маємо багаторічний досвід співпраці з Кіровоградською обласною громадською організацією інвалідів «Сила духу». Щороку бібліотекою організовуються і проводяться різноманітні благодійні акції під гаслом «Поспішай добро зробити вчасно» до Міжнародного дня захисту дітей, Міжнародного дня інвалідів, Всесвітнього дня дітей та Дня спільних дій в інтересах дітей. Традиційними стали цікаві новорічні ранки для малечі, розважально-ігрові програми «Незвичайні пригоди в країні Ласунів» та «Мультфеєрверк».

У листопаді 2010 року, відділом, спільно з Кіровоградською обласною громадською організацією перекладачів-дактилологів «Центр реабілітації інвалідів з вадами слуху і мови», розроблено *довгостроковий проект програми бібліотечної міні-школи «Вулик»*. Програмою передбачено організацію корекційної роботи, що базується на комплексній психолого-педагогічній та соціальній реабілітації дітей впродовж всього їхнього періоду відвідування бібліотеки.

Програма складається з 6 частин.

1. Допомога батькам з нормальним слухом в оволодінні жестовою мовою.
2. Бесіди з батьками про виховання дітей.
3. Розширення кругозору дітей з нормальним слухом із сімей нечуючих.
4. Підняття загальноосвітнього рівня дітей з вадами.
5. Створення умов безбар'єрного доступу до інформаційних ресурсів.
6. Методичне забезпечення інформаційно-бібліотечного обслуговування і сприяння соціально-культурній реабілітації дітей з фізичними обмеженнями.

З метою виконання завдань Програми, необхідно: а) формування бібліотечного фонду аудіо та комп'ютерних книг; б) спеціальні заходи і лялькові вистави; в) професійна та моральна підготовка бібліотекарів.

Очікувані результати Програми: допомогти дітям з обмеженими фізичними можливостями сформувати впевненість у власних силах; забезпечити розвиток їхніх творчих можливостей шляхом отримання доступної інформації; залучення їх до книги та бібліотеки. Таким чином, сприяти адаптації дітей в суспільство.

Ми розуміли, що найважливішим для нас, бібліотекарів, у цій справі є орієнтація на особливості розвитку кожної дитини, на її потреби, потенційні можливості, а не на її вади. Ми сподівались і вірили, що

упораємось з цим непростим завданням. Саме тому, протягом останніх 2 років, на базі відділу бібліотеки проходили заняття міні-школи «Вулик» для дітей з вадами слуху і мови. Спочатку для 10 осіб дошкільного та молодшого шкільного віку та їхніх батьків. З метою адаптації наших маленьких відвідувачів у соціумі однолітків усі заняття організовувались і проводились разом зі звичайними користувачами відділу. Спочатку були побоювання – як діти будуть сприймати один одного. А виявилось, що їм цікаво разом пізнавати, спілкуватись, а головне – вчитись і відкривати нове. Зазвичай, на таких засіданнях буває до 20-30 дітей і дорослих.

Головна фішка заходів – це герої діючої міні-школи – ростові ляльки: Калінка і Тарасик та вчителька-бджілка Даринка, які в ігровій формі залучають дітей до культурно-розважальних програм, читають книжки, знайомлять з комп'ютерною грамотністю.

Відвідувачі міні-школи «Вулик» поступово стають активними учасниками різноманітних вікторин, голосних читань «Казки-ХІТ», завзято малюють та демонструють свої здібності. Для проведення заходів використовуються усі наочні і технічні засоби бібліотеки. Так, набули популярності відеоподорожі «Будуємо замок добрих чарівників Європи» та віртуальні бібліотечні уроки «Від рукопису до книги».

Незамінними стали аудіоуроки від пізнавально-розважального дитячого журналу «Пізнайко від 2 до 6», що сприяють розвитку уваги, пам'яті, вивченню мови.

Наведу *приклад тем засідань міні-школи «Вулик» 2012 року*: «Вивчаємо кольори» (січень); «Вчимося малювати» (лютий); «Читаємо по складах» (березень); «Вчимося рахувати» (квітень); «Розвиток пам'яті» (травень); «Розвиток уваги» (вересень); «Розвиток логіки» (жовтень); «Права дитини» (листопад). До всіх заходів готувались і демонструвались мультимедійні презентації, що надало можливість дітям краще сприйняти і запам'ятати різноманітну інформацію.

Міні-школа «Вулик» навчає маленьких користувачів та їхніх батьків бути уважними, логічно мислити, фантазувати, контролювати емоції та цікаво проводити час у спілкуванні з однолітками й дорослими. Працюючи, ми завжди намагаємось знаходити особливий підхід до кожного учасника школи, але зрозуміли, що нам необхідні додаткові знання. Тому, у вересні 2012 року, бібліотекарі нашого закладу пройшли тренінги у Кіровоградській обласній молодіжній громадській організації «Інститут соціальної адаптації», «Сімейний Монтессорі Центр «Ладушки» щодо методик організації і проведення настільних ігор для дітей різних

вікових категорій у рамках міського проекту «Єлисаветград – креативне місто».

25

Згодом «Сімейним Монтессорі Центром «Ладушки» було надано нашому відділу в користування на рік 10 пізнавально-розважальних настільних ігор. А вже з листопада 2012 року коло учасників міні-школи «Вулик» розширено. До наших заходів долучаємо усіх охочих дітей з різними особливими потребами.

З цією метою наш заклад організував *ігровий майданчик «Майстерня дружби та позитивного настрою»*. Відтоді, щонеділі, наші відвідувачі мають можливість скористатися різноманітними іграми. Ігри зорієнтовані на активну співпрацю дитини та дорослого, допомагають дитині подолати невпевненість у собі, повірити у власні сили та розвинути творчі здібності. Крім ігор, наші підопічні переглядають дитячі книжкові та періодичні новинки, мультфільми, спілкуються в Інтернеті. Емоційними і творчими для дітей були цикли креатив-майстерок «Веселкова галерея» запрошує друзів», на яких діти разом з батьками ліпили, малювали, плели килимки, вчилися робити ляльку-мотанку. Усі учасники на згадку отримували свої роботи.

У січні 2013 року заняття міні-школи «Вулик» відвідали вихованці Центру соціальної реабілітації дітей-інвалідів Кіровоградської районної ради у м. Кіровограді. Діти з радістю брали участь у заході з головними героями школи, захоплено грали у настільні ігри і водили хоровод, з цікавістю переглядали різноманітні літературні видання. А у лютому, наших працівників запросили до вищезгаданого Центру на тренінг з питань виховання та навчання дітей-інвалідів. Навчання суттєво допомогли бібліотекарям більш ґрунтовно готуватись до наступних заходів.

Декілька слів про наших партнерів. Серед них: спеціальний дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 46 «Краплинка»; навчально-виховне об'єднання «Спеціальна загальноосвітня школа – дитячий садок для дітей з вадами слуху»; спеціальна загальноосвітня школа № 2 Кіровоградської міської ради Кіровоградської області; комунальний заклад «Навчально-виховне об'єднання – спеціальна загальноосвітня школа I-II ступенів №1 – дошкільний навчальний заклад Кіровоградської міської ради Кіровоградської області; Кіровоградська обласна громадська організація інвалідів «Сила духу»; Кіровоградська федерація з хокею на столі – гурток «Магія Спорту»; обласна громадська організація Червоного Хреста та Червоного Півмісяця; радіопрограма «Веселка» обласної радіостанції «Скіфія-центр».

Так, під час канікул влаштовуємо пізнавально-розважальний ігровий турнір «Магія Спорту» за допомогою Кіровоградської федерації з хокею на столі та нашим добрим другом і спонсором В.О.Куделею.

26

Фахівці обласної громадської організації Червоний Хрест та Червоний Півмісяць консультують дітей і дорослих з питань профілактики інфекційних захворювань, розповсюджують флаєри щодо здорового способу життя. Вже другий рік поспіль працівники відділу, щосуботи, беруть участь вдитячий радіопередачі «Веселка» Кіровоградської обласної радіостанції «Скіфія-центр», де розповідають про найкращі книги для дітей. Аудіозаписи передачі використовуються під час занять міні-школи «Вулик».

Підсумовуючи, можемо сказати, що позитивні результати нашої роботи сприяють комунікативній соціалізації учасників проекту, розширенню їхніх знань і світогляду, чим вони, сподіваємось, скористаються у подальшому житті. Усе це позиціонує наш заклад як активного учасника в інформаційному і культурному житті області.

З надією дивимось у майбутнє. У планах бібліотеки продовження даної роботи, налагодження нових зв'язків із соціальними партнерами, пошук потенційних відвідувачів, урізноманітнення репертуару заходів.

Розробляємо та впроваджуємо

*Т.Г. Ушацька,
заступник директора
з питань обслуговування дітей
Кіровоградської МЦБС*

Зробити бібліотеку яскравою, справити враження на сучасного користувача, показати нестандартний зміст і форму, внести ауру новизни – завдання не з легких.

У Кіровограді успішно працюють 5 міських бібліотек для дітей та 5 дитячих відділів при бібліотеках, що обслуговують доросле населення.

Однією з креативних і творчих форм роботи бібліотек Кіровоградської МЦБС є вуличні акції. *Великий бібліотечний квест*. Квест (з англійської мови – «загадка, головоломка, питання») – цікава гра-подорож із завданнями і запитаннями для декількох команд. Цей захід був проведений на базі бібліотек Кіровоградської МЦБС – Центральної

бібліотеки для дітей, МДБ ф.№ 19, МБ ф. № 2. У ході гри діти вчилися працювати в команді, орієнтуватися на місцевості, демонстрували знання правил дорожнього руху, етикету і оперативно вирішували складні

27

завдання з літературознавства та інформаційної грамотності. Організована гра-подорож з подарунками для переможців є прикладом популяризації бібліотек серед населення міста. Вона показала, що бібліотека це широкий майданчик для гри та прояву свого інтелекту, а бібліотекар – креативний організатор і радник.

Вже не перший рік працівники бібліотек проводять *лібмоб* «Як пройти до бібліотеки?». В основі заходу – бліц-опитування жителів міста на предмет знання дороги до бібліотеки. Бібліотекарі виходять «в народ»: група мобберів (бібліотекарі і волонтери одягнені у футболки з логотипом) на вулицях міста ставлять випадковим перехожим просте запитання: «Як пройти до бібліотеки?». Серед опитуваних були різні категорії: діти і пенсіонери, домогосподарки і спортсмени, військовослужбовці і навіть популярні актори. Нагородою за правильну відповідь були смайлик і сувеніри з логотипом бібліотеки. Тим, хто не знали відповіді, давали запрошення відвідати бібліотеку. Всього учасниками акції було опитано за 2 роки понад 800 перехожих.

Флешмоб використовуємо у своїй роботі як яскраву форму проведення заходів, що дуже подобається і молоді, і дітям. Флешмоби плануємо заздалегідь, робимо оголошення в бібліотеці. Велика кількість людей (мобери) оперативно збирається в певному місці, протягом декількох хвилин виконують сценарій і потім швидко розходяться. У цьому принцип флешмобу. А його основна мета – згуртування користувачів бібліотеки, які, як одна сім'я, виконують спільні дії.

Великий інтерес у читачів дитячих бібліотек викликав флешмоб «Найстаріша книга моєї домашньої бібліотеки», який проводився в минулому році напередодні Всеукраїнського дня бібліотек. Її учасники дуже цікаво і зворушливо розповідали про свої книги, які їм перейшли у спадок від батьків, дідусів та бабусь. І можна впевнено сказати, що, зберігаючи сімейні традиції, юні читачі теж зберігатимуть ці книги для своїх дітей. А бібліотечний захід до цього і закликав

Бібліодесант «Разом з книгою відкриваємо світ» – це рекламна акція проведена в дитячих садках міста. Мета – привернути увагу маленьких кіровоградців та їхніх батьків до книги, читання і бібліотеки. Бібліотекарі та волонтери роздавали батькам і дошкільнятам листівки-запрошення до бібліотеки та пам'ятки про користь сімейного читання, тим самим популяризуючи такий актуальний на сьогодні напрям нашої роботи.

Літній читальний зал під відкритим небо ЦДБ організувала для своїх користувачів. Тут, крім читання літератури, для наймолодших мешканців мікрорайону юні актори бібліотечного театру книги

28

«Буратіно», якому виповнилось 25 років, виступали з ляльковими виставами, спілкувались, проводили казкові вікторини, ігри, конкурс «Найкращий глядач». Така форма роботи дозволила прорекламувати бібліотечний заклад та його ресурси.

Проектна діяльність – одна з ефективних у бібліотечній роботі, яка сприяє іміджу закладу в місцевому співтоваристві.

Працівники МДБ ф. № 12 стали співавторами проекту «Чути тих, хто не чує», за розробку якого виграли грант від програми «Бібліоміст». Основною метою проекту є надання допомоги дітям з вадами слуху, збагачення їхнього духовного світу через читання, розширення спілкування, забезпечення повного і оперативного задоволення інформаційних потреб.

Прагнення ЦМДБ об'єднати дітей міста – представників різних народів і соціальних груп, попередити міжнаціональні конфлікти в майбутньому, надихнуло фахівців на розробку проекту «Діти за діалог культур». Проект знайшов підтримку у волонтерів, громадських об'єднаннях національних меншин, міському центрі соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

Заходи, що проводяться в рамках проекту, сприяють залученню дітей і підлітків до читання, навчають толерантності у взаємовідносинах, шанобливому ставленню до чужих традицій та звичаїв.

Проект «Зроби крок назустріч» об'єднав волонтерів з числа користувачів МДБ ф. № 19. Вони опікуються малюками з обмеженими фізичними можливостями віком від 3 до 6 років, які є вихованцями спеціалізованої групи № 5 дошкільного навчального закладу № 67 «Дельфін». Реалізуючи проект, відкрито гарячу лінію «Бібліотекарі – батькам», проведено заняття арт-терапії, підготовлено виставу «Бажання творити добро» та багато інших заходів.

Важливим досягненням у роботі за проектами бібліотекарі вважають те, що змогли повернути з вулиці багатьох дітей, які не знали, куди подіти свій вільний час, а тепер присвячують його спілкуванню в бібліотеках.

Бібліотекарі Кіровоградської МЦБС ведуть велику інформаційно-пошукову роботу щодо маловідомих фактів історії міста шляхом *краєзнавчих розвідок*. У МБ ф. № 5 особливий національний колорит створює народознавчий куточок «Побут наших предків» та міні-музей

«Кущівські знахідки», в якому представлено понад 60 експонатів, зібраних за допомогою користувачів. Бібліотекарі створили слайд-презентацію «Сімейні реліквії».

29

Міська бібліотека ф. № 7 присвятила результатам пошукової роботи з краєзнавства літературний вечір «Мій край легендами і славою овіяний». До святкування 115 річниці з дня народження українського письменника І.К.Микитенка, ім'я якого носить одна з вулиць мікрорайону, бібліотекарі влаштували зустріч з сином письменника Олегом Івановичем Микитенком та його онуком – Тарасом Юрійовичем Микитенком.

Великий інтерес у бібліотекарів Кіровоградської МЦБС викликав обмін досвідом за круглим столом «Формування позитивного іміджу книгозбірні засобами краєзнавчих розвідок».

Щоденну цікаву роботу бібліотеки *реklamують в мережі Інтернет*. Зокрема, на сайті Кіровоградської МЦБС, який у 2012 році визнано кращим у конкурсі УБА «Кращий сайт МЦБС».

У минулому році ЦМДБ та МДБ ф. №№ 12, 19 Кіровоградської МЦБС відкрили власні сайти у мережі Інтернет.

Із сайту МЦБС можна потрапити на блог МДБ ф. №21 «Країна Читайликів».

Завдяки, започаткованому проекту з екологічного краєзнавства – літературно-екологічне досє «Природа рідного краю» – члени екологічного клубу «Озивайко» будуть збирати і розмішувати матеріали про флору та фауну Кіровоградщини на створеному блозі.

Усі найбільш значимі події бібліотечного життя міста знаходять своє відображення і в новинах теле-радіо випусків та на сторінках періодичних видань. Так, міська «Вечірня газета» відкрила рубрику «Бібліотечна планета». На обласному телеканалі ТTV, ось уже третій рік, глядачі мають можливість, щосуботи, дивитись телевізійну програму «Культурна скарбничка», яка народжується в стінах МДБ ф. №12. На обласному радіо у передачі «Школа сім'ї» транслюється цикл інформацій «Сім'ю згуртує мудрість книг», що готується ЦМДБ. Цикл присвячений книгам, які, сподіваємось, допоможуть батькам краще пізнати своїх дітей, знайти прості, але ефективні прийоми виховання.

Ми намагаємось створювати максимально комфортне інформаційне середовище для наших відвідувачів, бути відкритими для всіх. Тому й не обмежуємось традиційними формами роботи, а постійно знаходимось у пошуку нових шляхів популяризації бібліотечних ресурсів.

Проектна діяльність бібліотеки

*Н.І.Єременко,
директор Петрівської РДБ*

Ніхто не заперечить, що останнім часом кардинально змінився наш погляд на оточуючий світ. Зараз допомогти установі не тільки вижити, а й розвиватись, зможемо тільки ми самі. Тому нема потреби комусь доводити, наскільки важлива для бібліотек участь у різних професійних і грантових конкурсах. Адже це, у першу чергу, можливість покращення матеріально-технічної бази, активізація професійної творчості, це робота на імідж бібліотеки у суспільстві.

У 2012 році бібліотека була учасницею 4 раунду конкурсу «Організація нових бібліотечних послуг з використанням вільного доступу до Інтернету» програми «Бібліоміст», а у 2013 році стала переможцем.

Працюючи над проектом, бібліотека визначила 3 групи користувачів, яким необхідно безкоштовний доступ до Інтернету: учні НВК гуманітарного напрямку; діти з малозабезпечених родин, діти сироти та напівсироти; діти з навколишніх сіл, які навчаються в смт Петрове і є читачами районної дитячої бібліотеки. Кількість таких дітей може збільшуватись, тому що в районі йде тенденція до закриття маленьких шкіл. Було визначено основні напрями роботи. Так, учні НВК гуманітарного напрямку, що вивчають 2 іноземні мови, зможуть через Інтернет відвідувати розвиваючі сайти з вивчення мови, проходити тестування знань, аудіювати тексти та виконувати завдання до них, переглядати навчальне різномірне відео з субтитрами, спілкуватись з однолітками за кордоном, як за допомогою переписки, так і за допомогою веб-камери для розвитку комунікативних умінь та навичок подолання мовного бар'єру. Діти з малозабезпечених родин, діти-сироти та напівсироти через брак коштів мають обмежені можливості щодо придбання сучасних засобів комунікації.

Отже, завдяки новітнім технічним послугам бібліотеки, дітям зазначених соціальних категорій можна буде задовольнити різні інформаційні потреби та інтереси.

За проектом «Бібліоміст» бібліотека отримає: 3 компютери з програмним забезпеченням, 3 комплекти навушників, 3 комплекти веб-камер, 1 комплект периферійного обладнання.

31

Наша бібліотека 3 рік – учасниця обласної цільової комплексної програми «Багатомірність інформаційної культури 21 століття». У роботу бібліотек стрімко вриваються інформаційні технології, які відкривають перед читачами безліч нових можливостей і саме діти найбільш активно їх засвоюють.

Сьогодні, у нашій бібліотеці всього один компютер з приєднанням до мережі Інтернет. Це, безперечно, дуже мало, але діти мають можливість знайти необхідну інформацію при підготовці до уроків, написати, оформити та роздрукувати потрібний матеріал.

Працівники бібліотеки проводять: практичні групові та індивідуальні заняття по оволодінню комп'ютерною технікою; заходи з питань спілкування в Інтернеті за допомогою чатів, електронної пошти, форумів; віртуальні подорожі на корисні сайти на допомогу профорієнтації відвідувачів; розповсюджують буклети, путівники відповідного характеру. Також, наша бібліотека є зоною Wi-Fi. Ця послуга користується попитом. Діти приходять зі своїми планшетами, мобільними телефонами і безкоштовно знаходять потрібну інформацію.

У зв'язку з відсутністю бюджетних коштів на придбання літератури, *активізовано діяльність на пошук альтернативних джерел поповнення фонду.* Було надіслано листи до благодійних фондів. Звернулися до обмінного фонду Національної бібліотеки України для дітей. Через засоби масової інформації оголосили акцію «Подаруй бібліотеці книгу».

На наші прохання відгукнулися. Від Національної бібліотеки України для дітей район отримав 407 документів вартістю 2,4 тис.грн., з них, РДБ – 35 документів на суму 289 грн. Від благодійного фонду «Україна 3000» надійшло 285 документів на загальну суму 7,9 тис. грн., з них, до РДБ – 31 документ на суму 385 грн. Активно відгукнулися жителі на заклик бібліотеки. Нам подаровано 158 книг на суму 2661 грн.

Співпрацюючи з різними організаціями та установами спрямовуємо свою роботу на те, щоб бібліотека мала своє неповторне обличчя, була затишною, привабливою та цікавою для кожної дитини.

А колектив закладу, повний творчих задумів, використовує всі свої професійні знання, досвід для того, щоб діти завжди мали бажання повертатись до бібліотеки знову.

Проектна діяльність бібліотеки

*Н.М.Носенко,
провідний бібліотекар
ЦМБ для дітей ім. Ю.О.Гагаріна
Олександрійської МЦБС*

Активізація програмно-проектної діяльності у бібліотеках дозволяє сконцентрувати увагу на найбільш насущних проблемах, виділяти й розвивати головні напрями у роботі.

Наша бібліотека протягом останніх років успішно розробляє та активно втілює проекти. Насамперед, це: «Інтернет для читачів публічних бібліотек (LEAP-Connect)» та «Глобальні бібліотеки «Бібліоміст – Україна».

Вже 9 рік бібліотека є осередком безкоштовного вільного доступу до вітчизняних і світових інформаційних ресурсів. *Перші комп'ютери в бібліотеці з'явилися в 2005 році* завдяки перемозі в грантовому проекті Відділу преси, освіти

та культури Посольства США в Україні «Інтернет для читачів публічних бібліотек» (LEAP-Connect)». А у 2010 році колектив Олександрійської централізованої бібліотечної системи взяв участь у конкурсі на оновлення комп'ютерів і програмного забезпечення для успішних Інтернет-центрів, відкритих у 2001-2007 рр. завдяки проекту «Інтернет для читачів публічних бібліотек (LEAP)». Результат не забарився – ми в числі переможців! Надзвичайно приємно, що дитячий Інтернет-центр нашої книгозбірні визнано успішним.

У цьому ж році, працівники МЦБС взяли участь у конкурсі «Бібліоміст» «Організація нових бібліотечних послуг з використанням вільного доступу до Інтернету» та здобула перемогу. Програма орієнтована на розширення й організацію нових бібліотечних послуг з використанням сучасних технологій, вільного доступу до Інтернету,

створення в бібліотеках Інтернет-центрів. «Бібліоміст» розрахований на чотири роки (2010-2013) і охопив 4 бібліотеки МЦБС, у т.ч., 2 дитячих.

Завдяки цим перемогам бібліотека отримала технічне обладнання, що забезпечило сучасний рівень інформаційного обслуговування користувачів, доступ до Інтернету. Сьогодні, в ЦМДБ ім. Ю.О.Гагаріна 11 комп'ютерів (з них, 9 – для користувачів), по 6 веб-камер та мікрофонів, по 2 принтери і сканери. Щорічно послугами дитячого Інтернет-центру користується близько 2 тис. відвідувачів. Це: школярі, студенти, вчителі,

33

викладачі, вихователі, батьки.

Впроваджуємо інноваційні форми обслуговування, використовуючи досвід роботи інших бібліотек. Так, у бібліотеці організовано навчання та спілкування для підлітків-інвалідів через мережу Інтернет. Діти, які через проблеми зі здоров'ям не спроможні відвідувати школу, отримали можливість спілкуватися на відстані, віртуально працювати у гуртку «Смайлик». Бібліотекарі, разом з інженерами, проводять для них заняття в режимі он-лайн.

З 1 квітня 2009 року за угодою з редакцією телепрограми «Жди меня» (Перший канал, Росія) в ОМЦБС діє проект *«Інформпункти програми «Жди меня» в Інтернет-центрах Олександрійської міської ЦБС»*.

Бібліотекарі-консультанти трьох Інтернет-центрів Олександрійської міської ЦБС безкоштовно допомагають всім бажаючим олександрійцям розмістити на офіційному сайті телепрограми (<http://poisk.vid.ru/>) заявку на пошук людей, перевіряють чи шукають людину, консультують з інших питань пошуку соціальними сайтами. Крім того, в місцевих газетах «Городской курьер» та «Сільський вісник» розміщено списки людей, яких розшукують в нашому регіоні. За пройдений період знайдено 53 особи.

Бібліотекою розроблені *власні програми: «Всезнайка» (2004-2005 рр.), «Дай руку, підліток!» (2006-2010 рр.), «Школа інформаційного комфорту» в рамках обласної цільової програми «Багатомірність інформаційної культури ХХІ століття!», «Промінці надії»; «Бібліомістечко – дитячий простір» (2011-2013 рр.)*.

Про 3 останні. Мета програми *«Школа інформаційного комфорту» «КОМП'ЮТЕРІЯ»* – підвищення комп'ютерної грамотності користувачів. Усі заходи цієї програми побудовані на ігровій основі, з використанням новітніх технологій та медіа-засобів. Протягом дії Програми бібліотекарі-консультанти проводили індивідуальні та групові заняття з циклів: «Мама, я іду в Інтернет», «Комп'ютошка і К°» (для дітей 8-11 років); «Інтернет-грамотій і К°», «ОНЛАЙНик і К°» (для дітей 12-15 років).

У школі «КОМП'ЮТЕРІЯ» навчаються разом батьки і діти, які отримують теоретичні і практичні знання щодо оволодіння комп'ютерною технікою та правил безпеки в Інтернеті.

Також, для різних вікових категорій відвідувачів бібліотеки створено хобі-майстерню «Книжка і Мишка-Програмішка», Клуб віртуальних мандрівників «Смайлик» та проводиться багато цікавих заходів: слайд-презентація «В Комп'ютерній країні «Комп'ютерленд»; інформаційне сафарі «Дещо з історії книги та бібліотеки»; інтернет-візит «Бібліотеки у

34

віртуальному просторі»; віртуальна подорож «Подорож до комп'ютерних кросвордів»; віртуальний урок «Віртуальне спілкування, або Інтернет-етикет»; медіа-подорож «Вперед, за скарбами!»; бібліомандрівка «Таємниці країни Інтерляндії». А ще для користувачів 7-11 років створено комп'ютерну ігрову «Веселі уроки Комп'ютошки», а для 12-16 років – віртуальний екскурс «Мандрівка по Інформпланеті».

Фінансування Програми здійснюється за рахунок спонсорських коштів – 7,9 тис. грн. та напрацювань від платних послуг – 0,9 грн. За 2 роки дії програми придбано: друковані видання, періодику, диски, телевізор, ігрову приставку, 3 веб-камери, екран, фліпчарт, 3 колонки акустичні, дитячий столик.

Програмою «Промінці надії» сприяємо реабілітації дітей з обмеженими фізичними можливостями шляхом формування їхнього позитивного світогляду, завдяки любові до читання, розвитку літературно-естетичних смаків та казкотерапії.

Залучення соціальних партнерів – Міського центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, Служби у справах дітей, громадської організації «Віра», шкіл, батьків юних читачів – дало можливість бібліотеці організувати акції до Міжнародного дня захисту дітей, Міжнародного дня сім'ї, Тижня дитячого читання, Дня Святого Миколая та цикл заходів «Дитяча країна милосердя».

Використовуємо ігрові та пізнавальні форми і методи бібліотечної роботи: ігри, вікторини, конкурси, уроки, години цікавих повідомлень, доброти та милосердя, літературні мандрівки, розважальні програми тощо.

Вдалим виявився *проект «Бібліомістечко – дитячий простір»*, основна мета якого – залучення дітей до книжкового світу через ігрову діяльність. Адже використання ігрових форм – важливий засіб стимулювання читацької активності школярів.

Одним із кроків цього проекту була зміна дизайну бібліотеки. Почалася ця робота з відділу обслуговування дошкільників та учнів 1-4

класів. Для найменших читачів у читальній залі була створена зона для комфортного перебування – «Казковий дворик», де зібрані кращі казки народів світу. Казкову атмосферу створюють іграшки, квіти, штахет (огорожа, паркан). Бібліознайко веде малят у подорож казками світу, знайомить з традиціями різних народів, допомагає проявити свою творчість. Маленькі користувачі з задоволенням беруть участь у циклах голосних читань «Прочитаємо разом або Подорож до країни Читландії». А в кімнаті казок продовжила роботу «Казкова вітальня». Тут малюки і

35

грають, і спілкуються, і знайомляться з казками. Активних користувачів дуже цікавить KINECT-зона, де відбуваються цікаві зустрічі, рухливі ігри, активні розваги. Змінився і дизайн фойє бібліотеки. Тепер маленькі читачі, які щойно потрапили до бібліотеки, можуть здійснити віртуальну екскурсію по нашому закладу, переглянувши відео-ролик «Зростаємо разом з бібліотекою» та фото на банері «ЦМБ для дітей ім. Ю.Гагаріна».

Важливу роль відіграє літературно-ігрова студія «Дивограй», де панує світ казки, пригод, фантастики і нових знань. У програмі студії підготовка та інсценізація лялькових вистав. Особливо цікавими були лялькові вистави «Колобок на новий лад», «По слідах Івасика Телесика», «Небезпечна пригода» (про правила дорожнього руху).

За час реалізації Програми витрачено спонсорські та спец. кошти на суму 9,1 тис.грн., за які придбано: періодичні видання (2,1 тис.грн.); ноутбук (3,5 тис.грн.); комп'ютер на суму (1,0 тис.грн.); диски (0,2 грн.); мікрофон (0,3 грн.); банер (0,5грн.); покриття для підлоги (1,5 тис.грн.).

Продовжуємо брати участь у різних професійних і грантових конкурсах. Так, на початку 2013 року, ми написали 2 проекти у рамках програми «Бібліоміст»: «Маркетинг і реклама у бібліотеці» та «Організація нових бібліотечних послуг з використанням вільного доступу до Інтернету». І, зараз, очікуємо на позитивний результат.

Як показав досвід, проекти дозволяють освоювати нові інформаційно-бібліотечні технології, найбільш ефективно використовувати бібліотечні ресурси, активно взаємодіяти з зацікавленими партнерами на користь відвідувачам бібліотеки.

**Формування кола користувачів,
як одна з умов розвитку бібліотеки**

Бібліотечні фахівці Новгородківського району розуміють, що повинні боротися за увагу користувачів. Тому, працюючи над підвищенням рівня проведення бібліотечних заходів, бібліотекарі зміцнюють репутацію своїх закладів. Цьому сприяє і налагодження дієвої

36

взаємодії з державними структурами, громадськими організаціями, освітніми та іншими установами, представники яких запрошуються до бібліотеки. Кожна бібліотека району визначає пріоритети в напрямках своєї діяльності з юними користувачами.

Приміщення нашої бібліотеки знаходиться на другому поверсі музею історії району. Таке сусідство позитивно впливає на проведення цікавих, різноманітних заходів, на залучення нових користувачів до бібліотеки. Так, під час роботи літнього оздоровчого табору, працівниками музею та дитячої бібліотеки були розроблені туристичні маршрути: до Свято-Троїцької церкви, на обійстя народної майстрині Галини Гопак, екскурсії залами бібліотеки і музею.

З метою розширення кола користувачів запрошуємо до нашого закладу дітей із сіл району. Так, у минулому році, 1999 школярів із сільських НВК – Верблюзького, Інгуло-Кам'янського, Митрофанівського та Новгородківського НВК № 2 ім.П.Ф.Козуля – побували на екскурсіях «Чарівна кімната» у нашій РДБ, отримали буклети «Путівник по бібліотеці» і «Пам'ятки читача». Про свої враження залишили записи в «Книзі відгуків про книгу і бібліотеку». Результат таких відвідин – 36 дітей стали користувачами РДБ. Приємним є те, що під час літніх канікул до нашої бібліотеки записуються діти з різних міст України: Донецька, Кіровограда, Києва, Кривого Рогу, Миколаєва, Одеси, Севастополя.

Графік роботи нашого закладу зручний для користувачів. Так, продовжує працювати пункт видачі в Новгородківському НВК № 2 ім. П.Ф.Козуля. Раз на тиждень користувачі різних вікових категорій – дошкільники, учні 1-4 класів і вчителі – мають змогу отримати інформацію за шкільною програмою, улюблені книгу чи журнал, поспілкуватися з бібліотекарем. Діти із задоволенням беруть участь у бібліотечних заходах, які для них проводить бібліотекар РДБ Галина Білоножка. Завдяки тому, що бібліотека працює в суботу, усі охочі

можуть завітати до нас зі своїми ровесниками та рідними і з користю провести час.

Піклуємось і про комфорт, опатність та естетику наших залів. Зокрема, члени гуртка «Юні друзі бібліотеки», що діє у відділі обслуговування користувачів-

учнів 1-4 класів, виявили бажання створити, і створили з допомогою бібліотекарів, казкове «Чудо-дерево», на якому живуть улюблені герої: Мудра-Сова, Лисичка-Сестричка, Зайчик-Побігайчик, Вовчик-Братик, Клишоногий-Ведмідь, Півник-Золотий-Гребінець та інші казкові герої. Це «Чудо-дерево» прикрасило залу бібліотеки і не залишає байдужим

30

жодного відвідувача. А ще діти запропонували змінювати вбрання Казкового дерева відповідно до свят. Так, наприклад, до Нового року дерево вбралося в новорічний серпантин, гірлянди, іграшки, які діти виготовили власноруч. А до дня Святого Валентина, на дереві, з'явилися різнокольорові Валентинки. До цього річного Великодня гуртківці завзято виготовляють нові прикраси – писанки.

З метою розташування дозвілєвої зони біля бібліотечного дерева, нами було оголошено акцію «Подаруй бібліотеці іграшку», на яку відгукнулось чимало відвідувачів. Сьогодні, тут діти мають змогу погратись, скласти конструктор чи пазли. Це особливо зручно для тих, хто приходить в бібліотеку з малятами. Поки старші вибирають книгу чи працюють в читальній залі, малеча залюбки грається. Тут же розміщені човники-знайомчики «Книжечки-малюки», «Новинки-цікавинки», «Журнали на всі смаки».

Залученню користувачів до читання срияють різні заходи. Так, дітям дуже подобається бувати у нашій бібліотеці на зимові свята. Адже вони знають, що на них чекає театралізоване дійство і, звичайно ж, приємні несподіванки. Наприклад, відвідувачі могли погортати книги з виставки «Біла зимонька прийшла – саннями свята принесла», взяти участь у народознавчій годині «Святий Миколай благословить увесь край» та акції «Хто 19 грудня завітає, візьме книгу й прочитає, той отримає гостинець від Святого Миколая». 58 користувачів бібліотеки заінтригувала назва акції та подарунки, що знаходились під паперовою ялинкою.

Акцію «Запишіть малюка до бібліотеки...» проводимо у вересні до Всеукраїнського Дня бібліотек. На рекламних стендах селища, в дитячих садочках волонтери бібліотеки розміщують інформацію про проведення акції, серед громадськості селища розповсюджують буклети «Путівник по

бібліотеці». За період проведення акції до бібліотеки було залучено 40 нових користувачів.

Ми намагаємося зробити все, щоб наша бібліотека стала для кожного юного користувача центром проведення змістовного дозвілля. Щоб, прийшовши до нас один раз, у всіх відвідувачів виникало бажання прийти знову, і привести своїх друзів і рідних.

38

Як розказати світу про себе: блог, сайт, соціальні мережі

*О.В.Губа,
завідуюча відділом
обслуговування дітей ЦРБ
Олександрійської РЦБС*

Я впевнена, що всі знайомі з таким поняттям, як бібліотечна реклама в мережі Інтернет. Час комп'ютерних технологій ставить перед нами нові завдання: з'явилася потреба у створенні веб-сайтів, тематичних блогів. І від того, якими вони у нас будуть залежить успіх бібліотеки в Інтернет-просторі. Адже, як показує наш досвід, веб-сайт підвищує імідж бібліотеки в очах партнерів, громадськості та влади; надає можливість оперативно зв'язатися з бібліотекою за допомогою електронної пошти. Із веб-сторінок відвідувач отримує інформацію про структуру бібліотеки, її ресурси, послуги; дізнається про заходи, які відбулися у бібліотеці або мають відбутися найближчим часом.

Програма «Бібліоміст», фонду Біла та Мелінди Гейтс, підтримала проект центральної районної бібліотеки щодо наближення сільського населення до інформаційних джерел, в результаті чого центральна районна бібліотека ім. Д.І.Чижевського та 5 сільських бібліотек-філій (Новопразька центральна, Березівська, Голоківська, Ізмайлівська, Приютівська,) отримали 15 комп'ютерів, комп'ютерне обладнання та доступ до мережі Інтернет.

Сьогодні наша бібліотека має: власний веб-сайт та блог; відділ обслуговування дітей – сайт дитячо-юнацької літературної студії «Паросток»; бібліотеки-філії – власні блоги і сторінки в соціальних мережах Facebook, ВКонтакте, Однокласники.

Одним з найважливіших і найдієвіших засобів просування читання, книги та бібліотечних послуг є сайт нашої Олександрійської ЦРБ ім.Д.І.Чижевського <https://sites.google.com/site/ocrb33/>, створений на загальнодоступному хостингу Google Sites, який діє з 2008 року.

Сайт бібліотеки має такі розділи: «Бібліотека», «Інформаційно-ресурсний центр», «Олександрійщина – перлина степова», «Новини», «Місцеве самоврядування інформує», «Сторінка бібліотекаря», «Центр Європейської інформації».

Робота відділу обслуговування дітей висвітлена у підрозділі «Структура ЦРБ. Відділ обслуговування дітей».

Новинки книжкових видань та електронних документів можна

39

переглянути в підрозділах «Новинки літератури» та «Медіаколекція». У підрозділі «Анонси і події» виставлені повідомлення про заходи, які будуть проведені в бібліотеці.

Важливим аспектом у роботі є активне просування бібліотечних послуг на різних соціальних медіа-майданчиках – блог-платформах. *Бібліотечні блоги* користуються великою популярністю, бо вирізняються доступністю, відносною легкістю публікацій, відсутністю просторових і часових обмежень, оперативністю взаємодії. Блог «*Бібліофеї Олександрійщини*» – наш щоденник. Це різновид веб-сайту, де записи розміщені в зворотньо-хронологічному порядку. Форма подачі матеріалу на ньому різна – це і короткі повідомлення, нотатки, виступи, статті, сценарії, світлини, електронні презентації, відеоролики. Звичайно, ми прагнемо, щоб наша робота була прийнята і належно оцінена користувачами. І для того, щоб зацікавити постійного і потенційного відвідувача, розповідаємо про найкращі заходи, що відбулися, та рекламуємо майбутні. На мою думку це, по-перше, позитивно впливає на імідж нашої бібліотеки, по-друге, сприяє збільшенню кількості користувачів бібліотеки. Власні блоги мають також Березівська, Голоківська, Приютівська, Новопразька та Ізмайлівська бібліотеки-філії.

Завдяки програмі «Бібліоміст», здійснилась мрія членів бібліотечної дитячо-юнацької літературної студії «Паросток»: створено *власний веб-сайт студії* www.parostok.ucoz.ua. Тут студійці мають можливість спілкуватися з однолітками та викладати на сайті свої власні твори, знайомитися з творчістю своїх товаришів. Сайт ще зовсім «зелений», але ми вчимося, намагаємось зробити його цікавим, і самі зростаємо з ним, адже створення та супровід web-сайту вимагає постійної уваги і професійної компетенції працівників. Щоб зробити його цікавим та актуальним, ми уважно ставимось до кожного розділу, намагаємось

постійно поновлювати та удосконалювати дизайн, відкривати нові сторінки. Так як у сприйнятті web-сайту особливу роль відіграє дизайн, ми зробили свою сторінку яскравою та індивідуальною. На головній сторінці розміщено емблему, структуру та положення про студію. А у наступному розділі можна ознайомитись з історією створення студії. На сторінці «Студійці» представлено короткі біографії членів літературної студії, а в «Авторських сторінках» – їхні нові твори. Про найкращі заходи, що відбулися чи мають відбутися, розповідається в розділі «Події».

У «Фотогалереї» зберігаються наші фотоальбоми. У рубриці «Письменники Олександрійщини» відвідувачі сайту мають можливість ознайомитися з короткою біографією та творчістю письменників-

40

земляків. На сторінці «Контакти» можна знайти: прізвище керівників та інших осіб, причетних до організації роботи студії «Паросток», адресу бібліотеки, номери телефонів. Наш досвід свідчить, що створення web-сайту «Паростка» в Інтернеті незмірно підвищує наш престиж – адже інформація про студію, а разом і про бібліотеку попадає у всесвітню мережу. Розширюється число її реальних і потенційних користувачів. За допомогою сайту ми отримуємо дієвий канал «зворотнього зв'язку». Для цього існує рубрика «Гостьова книга», де можна висловити свої пропозиції та зауваження про роботу студії та бібліотеки, її масові програми, думки про прочитані книги та твори юних літераторів.

Наприкінці минулого року наш *відділ створив сторінку в соціальній мережі Однокласники*. Тепер ми маємо друзів по всій країні та за її межами. Наша «Сторінка» включає ілюстративний ряд, який забезпечує віртуальне відображення динамічного життя бібліотеки: нові послуги, оформлення оригінальних інтер'єрів, фотографії найбільш цікавих елементів виставок, масових програм і т.п. Свої сторінки у соціальних мережах також мають Березівська, Приютівська та Ізмайлівська бібліотеки-філії.

Пропоную поради щодо створення веб-сторінки.

1. Інформація має бути актуальною, її потрібно регулярно оновлювати чи доповнювати.
2. Основний текст краще подавати класично (чорні літери на білому тлі).
3. Пошук інформації, тобто система навігації сайту, повинна бути прозора та зрозуміла.
4. Інформація має бути добре структурована (коли певну інформацію можна легко знайти навіть за допомогою меню).

Хочу зазначити, що у веб-просторі мережі Інтернет існують декілька безкоштовних блогових платформ, де будь-хто може зареєструватися та вести свій блог:

<http://livejournal.ru>– «Живий журнал»;

<http://blogs.mail.ru>– веб-журнал на «Мейл.ру»;

<http://blogger.com>– «Блогер» та ін.

Бажаю, щоб на сайти ваших бібліотек відвідувачі заходили щодня, а тим, колегам, які працюють над створенням сайту чи блогу – удачі та творчого натхнення!

Сучасне бачення і тенденції розвитку бібліотек для дітей Кіровоградської області: збірка матеріалів обласного семінару-практикуму/ Обласна бібліотека для дітей ім. А.П.Гайдара; упорядник Л.С.Босюк. – Кіровоград, 2013. – 38 с. : фото.

До збірки увійшли виступи учасників обласного семінару-практикуму фахівців бібліотек області, що працюють з користувачами-дітьми.

У доповідях учасників семінару акцентувалась увага на аналітичній, консультативно-методичній, проектній діяльності та інноваційному досвіді роботи обласної, районних, міських бібліотек для дітей, дитячих відділів районних (міських) бібліотек області.

Представлені матеріали будуть корисними не тільки для фахівців, а й для тих, кого цікавить розвиток бібліотечної галузі краю.

Упорядкування, обробка та комп'ютерна верстка матеріалів

Л.С.Босюк, провідний методист ОДБ ім. А.П.Гайдара

Редактор

О.В.Ліпей, заступник директора з наукової роботи ОДБ ім. А.П.Гайдара

Відповідальна за випуск

Т.С.Манжула, директор ОДБ ім. А.П.Гайдара

Наша адреса вул. Шевченка, 5, обласна бібліотека для дітей ім. А.П.Гайдара м. Кіровоград Україна 25006	Телефон: (0522) 22-55-24 Телефон / факс: 22-45-85 E-mail: odbgaydar@shtorm.com metodgaydar@mail.ru
---	--

**Обласний семінар-практикум
«Сучасне бачення і тенденції розвитку
бібліотек для дітей області»**

18 березня 2013 року

Під час виступів

О.В. Ліпей – заступник директора з наукової роботи,

Т.С. Манжула – директор,

**Н.І. Расторгуєва – завідувача відділом розвитку дитячих бібліотек
і маркетингу**

ОДБ ім. А.П.Гайдара

Під час виступів
Л.С. Босюк – провідний методист,
М.Г. Маковей – завідувача відділом

ОДБ ім. А.П.Гайдара

Під час виступів

С.О. Драченко, В.С. Абрамова – бібліотекарі

ОДБ ім. А.П.Гайдара

О.В.Губа – завідувача дитячим відділом

ЦРБ Олександрійська РЦБС

Н.М.Носенко – провідний бібліотекар
ЦМДБ ім. Ю.О.Гагаріна Олександрійська МЦБС

Учасники семінару на заняттях креатив-майстерки

Окремі заходи дитячих бібліотек Кіровоградщини 2012 року

Засідання міні-школи «Вулик»

ОДБ ім. А.П.Гайдара

Ігрова площадка KINECT

ЦМДБ ім. Ю.О.Гагаріна Олександрійська МЦБС

«Країна Літляндія» у місцевому парку

Голованівська РДБ

Захід у рамках Національного проекту «Україна читає дітям»

МДБ філія №19 Кіровоградська МЦБС

Презентація програми «Бібліоміст»
Гайворонська РДБ

МДБ філія № 12

Кіровоградської МЦБС

**Учасники Всеукраїнської науково-практичної конференції
директорів обласних бібліотек для дітей**

(справа наліво):

А.С. Кобзаренко – генеральний директор НБУ для дітей,
Т.М. Турбаніст – заступник Генерального директора НБУ для дітей
ЦМДБ Кіровоградська МЦБС

Абонемент відділу дитячого та сімейного читання *ОДБ ім. А.П.Гайдара*